Dvouletý posun konce uhlí? Jak změna nálady v EU mění výhled pro českou energetiku a VEP

Cena emisní povolenky EUA spadla za šest týdnů o více než 20 EUR/t CO2. Reforma ETS je otevřenou politickou otázkou. A dražší plyn prodlužuje životnost uhelných bloků. Původní prognózy ČEPS a ERÚ o prudkém poklesu výroby z uhlí do roku 2030 dnes stojí na mnohem méně pevné půdě — a pro sektor stavebních surovin to má zásadní důsledky.

Výchozí bod: co ČEPS a ERÚ předpokládaly

Ještě na přelomu let 2024/2025 byl výhled relativně konzistentní. ČEPS ve svých scénářích predikoval výrazný pokles výroby elektřiny z uhlí do roku 2030, ERÚ tento výhled sdílel — a na jeho základě byl formulován předpoklad, že Česká republika do roku 2030 sníží produkci z uhlí z dnešních cca 20 TWh na přibližně 2–3 TWh. Největší zdroje měly být uzavřeny nejpozději v roce 2027, ostatní bloky postupně do konce dekády.

Tato trajektorie vycházela z jednoho klíčového předpokladu: že cena emisní povolenky EUA (European Union Allowance, měřená v EUR za tunu CO2) poroste ke konsenzuálním odhadům analytiků na 85–100 EUR/t CO2, čímž se výroba elektřiny z uhlí — zatížená nutností tyto povolenky nakupovat — stane ekonomicky neobhajitelnou bez ohledu na politická rozhodnutí jednotlivých zemí.

Tento předpoklad dnes — v březnu 2026 — stojí na výrazně méně pevné půdě než před šesti měsíci.

Co se stalo mezi říjnem 2025 a březnem 2026

Podzim 2025 vypadal jako potvrzení bullish scénáře. V listopadu 2025 překročila cena emisní povolenky EUA 80 EUR/t CO2, a to především díky zlepšenému sentimentu v energeticky náročném průmyslu v reakci na německé plány zavést opatření pro snížení nákladů na elektřinu od ledna 2026. Trh s emisními povolenkami zároveň vykazoval +16 % růst a historicky výjimečné odpojení od cen zemního plynu, přičemž institucionální investoři budovali rekordní dlouhé pozice. Analytici pracovali s konsenzem 85 EUR/t CO2 pro rok 2026 a průchodem přes 100 EUR/t CO2 v roce 2027.

Pak přišel leden 2026 s cenovým peakem EUA nad 90 EUR/t CO2 — a vzápětí dramatický zlom.

12. února 2026, den poté, co německý kancléř Friedrich Merz na průmyslovém fóru v Antverpách prohlásil, že ETS by mohl být „revidován nebo odložen", spadla cena emisní povolenky EUA ze 78 EUR/t CO2 na 72,5 EUR/t CO2 a do konce obchodního týdne na 70,7 EUR/t CO2. Do 16. února klesla na 69,2 EUR/t CO2. V průběhu několika týdnů tedy trh s emisními povolenkami ztratil více než 20 EUR/t CO2 — přibližně čtvrtinu lednového vrcholu.

Za poslední měsíc klesla cena EUA o dalších cca 10 %. Ke dni psaní tohoto textu se pohybuje v pásmu 65–69 EUR/t CO2 — tedy přibližně tam, kde byl roční průměr ceny povolenek v roce 2024, nikoli kde měla být dle jakéhokoli předpokladu z podzimu 2025.

Proč to není jen tržní korekce: nová politická realita EU

Pokles ceny EUA by bylo možné přejít jako pouhou tržní volatilitu, kdyby se odehrával ve vakuu. Neodehrává se. Je přímým odrazem zásadní změny politické nálady v Evropské unii, která se formovala postupně od léta 2025 a v březnu 2026 dosáhla otevřeného střetu na ministerské úrovni.

17. března 2026 projednávali ministři životního prostředí EU roli systému ETS v plánech na snížení energetických nákladů v kontextu konfliktu na Blízkém východě. Polsko a Maďarsko volaly po zmírnění emisních omezení s cílem zvýšit konkurenceschopnost regionu, Nizozemsko apeluje na zachování integrity ETS jako hnacího motoru investic do čisté energie.

Tato debata je přímým důsledkem několika souběžných tlaků:

Velkoobchodní ceny elektřiny jako konkurenční handicap. Velkoobchodní ceny elektřiny pro průmyslové odběratele v EU zůstávají přibližně dvojnásobné oproti USA a o téměř 50 % vyšší než v Číně. Průmyslové ceny zemního plynu jsou pak v porovnání s hlavními obchodními partnery EU stále výrazně vyšší — přičemž tento cenový handicap se od energetické krize let 2021–2023 sice zmírnil, ale neodstranil. Obojí dohromady ohrožuje dlouhodobou konkurenceschopnost evropského průmyslu, zejména v energeticky náročných odvětvích. Argument, že systém ETS spolu způsobuje tento cenový handicap, se přesunul z okraje do centra politické debaty.

Dražší zemní plyn prodlužuje provoz uhelných bloků. Průměrná velkoobchodní cena elektřiny v EU vzrostla v roce 2025 meziročně přibližně o 10 % na cca 95 USD/MWh — v přímé korelaci s 9% nárůstem ceny zemního plynu na TTF hubu v Nizozemsku, kde se plyn obchoduje v EUR/MWh. Mechanismus je přímočarý: při dražším zemním plynu (EUR/MWh na TTF) se zvyšuje mezní náklad výroby elektřiny z plynu, čímž uhelné bloky déle drží své místo v merit order — přestože vysoká cena emisní povolenky EUA (EUR/t CO2) provoz uhlí prodražuje. Drahý plyn tento efekt částečně neutralizuje, protože výroba z plynu zdražuje souběžně nebo rychleji. Paradoxně: čím dražší plyn kvůli Blízkému východu, tím méně ekonomicky bolestivé je pro provozovatele udržovat uhelné bloky v provozu.

Signály z legislativního procesu. V lednu 2026 zazněl v Evropském parlamentu od vlivného europoslance Petra Lieseho návrh snížit lineární redukční faktor ETS ze 4,4 % na 3,4 % — což by po roce 2030 přidalo do systému více než 1 miliardu tun povolenek navíc a výrazně zpomalilo strukturální růst jejich ceny (EUR/t CO2). Evropská komise spustila veřejnou konzultaci k hodnocení EU ETS a Market Stability Reserve s výhledem na legislativní revizi plánovanou na rok 2026. Návrh aktualizace ETS se očekává do července 2026, přičemž legislativní jistota přijde o rok až dva později. Do té doby trh s emisními povolenkami — a s ním i provozovatelé uhelných elektráren — operují v prostředí hluboké regulatorní nejistoty.

Tři veličiny, které je třeba sledovat souběžně

Pro správné pochopení výhledu je nezbytné rozlišovat tři vzájemně propojené, ale odlišné trhy:

Cena emisní povolenky EUA (EUR/t CO2): přímý náklad na každou tunu CO2 vypuštěnou spalováním uhlí. Pohybuje se nyní kolem 65–69 EUR/t CO2, podzimní peak byl přes 90 EUR/t CO2. Tato cena rozhoduje o tom, zda se provoz uhelného bloku vyplatí.

Velkoobchodní cena elektřiny na burze, např. EEX Leipzig (EUR/MWh nebo USD/MWh): tržní cena, za kterou provozovatel elektřinu prodá. Futures ceny elektřiny v EU pro rok 2026 průměrují kolem 80 USD/MWh, což naznačuje pokles přibližně o 15 % oproti roku 2025. Nižší prodejní cena elektřiny komprimuje marži provozovatele z druhé strany.

Cena zemního plynu na TTF (EUR/MWh): klíčový vstup pro určení, kde v merit order stojí uhlí vůči plynu. Čím dražší plyn, tím relativně konkurenceschopnější uhlí — i při vysokých cenách povolenek EUA.

Výsledná ekonomika provozu uhelného bloku je funkcí všech tří současně: provozovatel porovnává výnosy z prodeje elektřiny (cena na EEX v EUR/MWh) s náklady, mezi nimiž jsou cena paliva, cena emisní povolenky EUA (EUR/t CO2) a provozní náklady. Pokud cena EUA klesne a cena zemního plynu vzroste, okno rentability uhelného provozu se prodlouží — i když cena elektřiny na burze stagnuje nebo mírně klesá.

Konkrétní implikace pro výhled výroby z uhlí v ČR

Z kombinace výše popsaných faktorů vyplývá, že předpoklady ČEPS a ERÚ o poklesu výroby z uhlí na 2–3 TWh do roku 2030 jsou dnes výrazně méně pravděpodobné než před rokem. Dvouletý posun — tedy dosažení tohoto bodu spíše kolem roku 2032–2033 — je realistický scénář, a to ze čtyř souběžných důvodů.

Za prvé, při ceně emisní povolenky EUA kolem 65–69 EUR/t CO2 se ekonomika uhelné výroby sice zhoršuje, ale pomaleji než při předpokládaných 85–100 EUR/t CO2. Každé euro nižší ceny EUA prodlouží ekonomický horizont rentability uhelných bloků o měsíce.

Za druhé, provozovatelé mají racionální důvod vyčkat výsledku reformy ETS. Pokud existuje reálná šance, že reforma přinese nižší redukční faktor nebo jiné úlevy, pak rozhodnutí o uzavření bloku — které je nevratné — je rozumné odložit, dokud legislativní obraz není jasnější. Hovoříme o horizontu 12–24 měsíců čistě z procesních důvodů.

Za třetí, dražší zemní plyn (EUR/MWh na TTF) prodlužuje ekonomickou životnost uhelných bloků přímo, přes mechanismus merit order. Tento efekt je okamžitý a nepotřebuje žádnou legislativní změnu.

Za čtvrté, politická atmosféra v ČR — kde vládní mandát hovoří o ukončení uhlí kolem roku 2033 a uhelná komise navrhovala 2038 — dává domácím aktérům prostor interpretovat jakýkoli signál z Bruselu jako argument pro posouvání termínů.

Strategické okno: proč je posun šancí, ne alibi

A zde se dostáváme k jádru věci z pohledu surovinového zásobování.

ČEPS a ERÚ svými prognózami implicitně nastavily časový plán, pod jehož tlakem se odvíjejí investiční rozhodnutí v celém stavebním a výrobním sektoru. Cement, beton, sádrokarton — všechny tyto výroby kalkulovaly s tím, že dostupnost VEP z přímé výroby rychle klesá a alternativní zdroje je třeba zajistit co nejdříve.

Pokud se výroba z uhlí skutečně oddálí o dva roky, neznamená to, že VEP bude dostatek. Produkce popílku a energosádrovce klesá i při zachovaném provozu elektráren — jednak proto, že elektrárny přechází na čistší technologie a spalují méně, jednak proto, že výroba kolísá v závislosti na ceně emisní povolenky EUA (EUR/t CO2), ceně zemního plynu (EUR/MWh na TTF) a momentálních podmínkách na velkoobchodním trhu s elektřinou

(EUR/MWh na EEX). Složiště jsou a zůstanou jediným spolehlivým zásobníkem pro přechodové období.

Možný dvouletý posun je proto třeba chápat přesně takto: jako dvouletý dar na přípravu. Na přípravu legislativního rámce pro redeponizaci certifikovaných VEP ze složišť. Na přípravu technologických kapacit pro jejich zpracování a uvedení do stavební výroby. Na přípravu financování. Na přípravu spolupráce a konzultací s MPO a MŽP, které je třeba přesvědčit, že řešení existuje — a že je třeba jednat nyní, ne až pod tlakem akutního nedostatku.

A pokud se rozhodneme tento čas využít, pak není důvod zastavit se jen u stavebních aplikací. Složiště obsahují Oxidy hliníku, titanu, železa, gallium, germanium, prvky vzácných zemin, které jsou při správné technologii ekonomicky zajímavé a strategicky relevantní z hlediska nařízení CRMA i závazků vůči NATO. Dvouletý posun je proto oknem nejen pro stavební sektor, ale pro celý zásobní řetězec kritických surovin.

Čas není na straně odkládání. Je na straně toho, kdo ho využije jako první.

Zpracoval: ASAM — Asociace stavebních alternativních materiálů, z. s. za spolupráce s AI
Březen 2026

Podklady: aktuální data EUA (ICE/Carbon Pulse), IEA Electricity 2026, ACER Monitoring Report 2026, Bloomberg 17. 3. 2026, GMK Center, Veyt, Enerdata, European Commission ETS consultation.